

НЕСЕКОЈДНЕВНА ПРЕЗЕНТАЦИЈА ВО МУЗЕЈ НА МАКЕДОНИЈА

Монистрената мода во Македонија се јавува во првите децении на XX век, меѓутоа во светот монистрата својот зенит го достигнува во XIX век.

Не постоел дел од човековото тело што не бил украсуван со монистра, а на себе го имале и мажите, и жените и децата.

Пишува: **Милева ЛАЗОВА**

Во Музејот на Македонија неодамна е поставена несекојдневна изложба насловена како "Танцот на стаклените перли" чиј автор е Милена Пет-

ровиќ, виш кустос - етнолог. Изложениот монистрен накит и предметите од монистра кои досега биле изложувани како дел од народната носија, накитот и китењето во Македонија, сега за првпат се презентираат самостојно како една целина и главно како производ на домашната женска ракотворба.

Во музејските витрини се изложени 239 рачно изработени уникати што некогаш биле користени како модни детали или биле составен дел од носиите, но и предмети од културниот живот на луѓето од крајот на XIX и почетокот на XX век. Предметите главно ги изработувале жените, но дел од изложените паричници, бастуни и

ИГРАТА НА ВОЛШЕ

чибуци ги направиле затвореници во скопските затвори и од затворот Бејаз куле во Солун.

МОДЕН ДЕТАЛ

- "Монистрите како моден детал се релативно нова појава. Дури во почетокот на XX век помасовно почнуваат да се изработуваат накит и делови од облека од разнобојна монистра. Може да се видат разнобојни украси што се ставале на главата, на вратот и на градите, украси за раце, а има и такви што се користеле за пазувите и чорапите и биле составен дел на женските народни носии. Меѓу

предметите се изложени и амајлии што ги носеле децата, жените, но и мажите. Карактеристично за нив - вели етнологот Петровиќ - е што се изработени во триаголна форма од разнобојни монистри, но во амајлијата задолжително морало да има и сина стаклена перла поради верувањето дека таа боја е силен заштитник од демони, уроци. Меѓу експонатите може да се видат машки бастуни и чибуци украсени со разнобојни стаклени перли. На дел од предметите може да се прочитаат и љубовни посвети, името на авторот или на личноста за која бил наменет предметот. Освен како накит, монистрите биле ткаени во појасите, во крпите за на глава, на покривките

за деца и како украс на металните предмети со богата орнаментика. Во секој случај, сите овие предмети, по обликот, начинот на изработка, комбинациите на бои и материјали, вкомпонираност на ситни и крупни монистра со разни други додатоци (морски полжави, стари пари итн.) неодоливо асоцираат на виножито, на илуминација и неизбежно на танц, од наједноставниот до најсложениот". Како што потенцира етнологот Петровиќ, ако во европските центри монистрите како моден детал се одлика на градското население, во Македонија накитот и предметите од монистри или исшиени со монистри масовно ги користи селското население.

БНИТЕ МАЛИ ЗРНА

УКРАСУВАЊЕ

Монистрената мода, односно масовната употреба на монистрата, е најизразена во XVIII век, а својот зенит го достигнува во првата половина на XIX век во времето на барокот, бидермаер и вториот рококо познат како стил "Наполеон III". Меѓутоа, во Македонија монистрата почнуваат да се употребуваат во првите децении на XX век.

- "Монистрениот накит е застапен насекаде во Македонија, со тоа што во одредени пределски целини претставувал основно средство за украсување (источна Македонија), а во другите предели бил дополнителен украс на металниот накит (западна Македонија). Во некои делови од Македонија со вез од монистра се

украсуваат и делови од облеката: предниците на невестинските кошули, долниот дел од кошулите, ракавите, ракавите од ткаените појаси, подвеските за машките чорапи, крпите за на глава, сокаите. Кај нас овој накит честопати се надополнувал и со други додатоци од кои се најкарактеристични каури школките и старите сребрени пари. Иако каури школката потекнува од Средоземјето, сепак кај народот било раширено верувањето дека таа го штити сопственикот од лоши влијанија како и симбол на плодноста. Вториот дополнителен украс на монистрата, старите сребрени пари, најверојатно имаат функција да ја покажат економската моќ на сопственикот" - додава етнологот Петровиќ.

Не постоел дел од човековото тело што не бил украсуван со монистра, а

специфично за монистрениот накит е дека го употребувале и жените и мажите (одредени делови на накит). Меѓутоа, за некои експонати, на пример кустеците, не може да јасно да се дефинира границата помеѓу женскиот и машкиот накит, односно бил во употреба и кај двете популации. Во категоријата на украсни предмети и модни детали значајно е да се истакне дека некои предмети во еден одреден историски период претставувале затворска машка изработка (паричници, некои чантичиња, бастуни, чибуци).

Изложениот материјал е, се разбира, дел од карактеристиките коишто во примената на монистрата ја издвојуваат Македонија од преостанатите соседни предели кои исто така применувале монистра во своето народно творештво.

